

LOS XUEGOS TRADICIONALES Y LOS SOS DESTINOS CULTURALES

Pierre Parlebas

Los xuegos asitien nel llugar central d'una paradoxa que trescala toles sociedades: percibíos como guirinduelos cuasi na llende de la cultura, escasa vez tomaos en serio, nun faen otro qu'amosar les carauterístiques más fondes de la cultura a la que pertenecen.

UN FECHU CULTURAL

Los xuegos físicos faen calumbase a los sos xugadores nun universu que ye la imaxe del mundu que los arrodiada: un llugar onde alcuentren xeres mui llamaderes que remocen les normes y los valores del contestu. Manifiéstase nellos con claridá una conceición de l'agresividá y de la tolerancia; de la imaxe del home y de la imaxe de la muyer; la venceya cola rodiada y colos preseos téunicos; la manera de tratar a los animales; el llugar pautáu pa la collaboración y pal enfrenamientu. Y ello con tantu rellugu, que les actividaes llúdiques son percibíes como una mena de paréntesis ensin consecuciones na vida social. Nun se desconfía d'estes práutiques camentaes como inxenues y nun nos decatamos de qu'elles son l'espeyu, coloríu, del nuestru grupu de referencia.

Los xuegos tradicionales son una metáfora de la sociedá: nel so propiu rexistru ilustran delles marques principales. Acordies cola so rodiada xeográfica y cultural, les téuniques llúdiques del cuerpu son un reflexu policromáu de les representaciones de la so sociedá d'acoyida. Alcuéntense ehí moos d'aición y de reaición qu'espeyen una manera de percanciar el mundu y de vivir les venceyes sociales. Xugar ye percorrer un camín iniciáticu que se derruempesobre los paisaxes d'una cultura. L'impautu de la socialización ta perbién marcáu nellos. Una de les apuestas culturales del xuegu asítiase xustamente ehí: facer que s'algamen, per aciu de los entretenimientos corporales aparentemente

ensin importancia, les valoratibles competencies qu'a la sociedad-y prestará topar nos sos adultos futuros.

La conclusión que sacamos de la paradoxa acabante conseñar ye clara: el xuegu físicu ye un fenómenu cultural que cinca fundamente los comportamientos humanos. Nun ye un epifenómenu, ye un fechu cultural. Los xuegos físicos representen un patrimoniü inmaterial cargáu de significación. Sicasí, al algamar en secreto una importancia simbólica inesperada, allugaráense nel centru de nueves contradiciones. Tresformáu nuna apuesta cultural, el xuegu vese xebráu ente delles tomes de posición desacordaes, fundamente antitétiques dacuando. Nesti sen, un autor mui nombráu, Edouard Fournier, escribió en 1889 que «los xuegos de los nuestros neños casique nun s'estremen de los de los neños griegos o romanos» y, amiesta, «estos mesmos xuegos alcuéntrense baxo formes semeyes non solo en tolos pueblos d'Europa, tamién ente los del Oriente, los turcos, los árabes y los perses». Los xuegos sedríen entós los mesmos en tola rodiada de la Conca Mediterránea y, entá más, caltendríense semeyos a lo llargo de venti sieglos.

Esta conceición universalista de los xuegos ye corriente. Pero foi enfocada en sen contrariu por otros autores que defenden la especificidá obligatoria de cada cultura, asoleyando, como Marcel Mauss, que «cada sociedad tien los sos propios vezos». Dende esta perspeutiva, los xuegos amosaríen la identidá de cada sociedad y nun sedríen entós tresportables d'una cultura a otra. El xuegu vindícase entós equí como un verdaderu marcador identitariu.

ENTRUGUES QU'ESMOLECEN

Esta oposición tan enfrentada, que cinca la identidá mesma de les cultures, nun ye la única qu'esmolez al investigador en cata d'intelixibilidá. Ye un verdaderu fexe d'asitiamientos antitéticos qu'enzanca'l campu de reflexón. El dominiu del xuegu ta de xuru ente los más conflictivos. Un trabayu primeru pa entamar ye facer por asitiar un daqué de coherencia nun garapiellu de teoríes qu'afiten una cosa y la so contraria. Proponémonos encarar equí, curtiamente, delles grandes cuestiones relatives al xuegu: intentaremos clarificar les diverses posiciones asoleyaes y suxeriremos, faciendo camín, dellos entamos de rempuestes.

Principiaremos de mano iguando un llistáu d'entruques empobinaes tanto hacia los xuegos como al conxuntu de les práutiques llúdiques, llistáu qu'ufre un

auténticu programa d'esquisa. Estes entrugues entellácense unes con otres pero, por razones de claridá na esposición, vamos tratales separtadamente.

1. ¿Ye verdá que los xuegos tradicionales son los mesmos per dayures, en tolos países?
2. ¿Cómo se pue esplicar qu'un mesmu xuegu pueda existir en países mui alloñaos unos d'otros?
3. Los mesmos xuegos tán presentes en dómines separtaes por munchos siglos. ¿Quier esto dicir que los xuegos queden fixaos a pesar del tiempu que va esmuciéndose?
4. Si los xuegos tán suxetos a dellos camudamientos ¿pue falase de «la evolución» de los xuegos y d'una «rellación de filiación» con llinaxe y heriedos?
5. ¿Ye posible definir el «destín» de los xuegos? ¿Podemos camentar una escala de bayura llúdica progresiva, vanceyada a una noción de «progresu» cultural que pesllaría nes sociedaes d'alta teunoloxía?
6. ¿Ye llexítimu falar de les destremaes «variantes» d'un xuegu-modelu? ¿Existen xuegos-tueru consideraos «puros» esnalando alredu d'ellos les variantes imperfeutes ?
7. Remanar con rigor l'análisis oxetivu de los xuegos y de les sos estructures formales ¿impón el nun tomar en cuenta'l puntu de vista de los xugadores y la so suxetividá?

A lo cabero, plantegarémonos la entruqa cimera : ¿podemos mandanos d'una xestión coherente y escoyer una pertinencia científica que nos dexa contestar a esti cafiante arsenal d'entrugues?

ANTÍTESIS DIENTRO DEL LLUGAR CENTRAL DEL XUEGU

1. La primer entruqa yá se nos impunxo: ¿Son universales los xuegos? ¿Alcuéntrense los mesmos xuegos per dayures y en toles dómines?

El llector queda ablucáu cola cantidá descomanada d'autores que defenden esta idea de la universalidá de los xuegos. Ente ellos un italianu perconocíu, Primo Levi, representante d'un país que foi'l centru de la historia de la Conca

Mediterránea, escribe, ensin dulda dala, que se topen los mesmos xuegos, les mesmas riegles y los mesmos cantares d'escoyeta n'Ucráina, n'Italia y en tolos países. «Baxo nomes estremaos de xuru, pero suxetos a rituales llamativamente semeyos», diz, «alcontramos nes sos múltiples variantes los xuegos d'*escorrese*, *l'esconderite*, el *balón prisioneru*, *policíes* y *lladrones*. Habría d'esta miente una verdadera «civilización del xuegu» universal que fadría goña de les fronteres.

Sicasí, esti puntu de vista vese mui sopelexáu polos siguidores del «relativismu cultural», que nieguen los asemeyos ente comunidaes. A los sos güeyos, cada cultura ye específica y nun pue comprendese más qu'en senu de los propios valores de la tierra. Cada comunidá tien los sos xuegos carauterísticos, que formen parte de los sos raigones y les analoxíes amosaes nun son otro más que señuelos sofitaos n'escatafinos superficiales.

¿Cómo encarar una oposición tala? L'afirmación acordies cola que'l dominiu llúdicu taría constituyíu por un stock incamudable de xuegos idénticos que s'atopen per dayures y en toles épocas ye, nidiamente, una ilusión caltenida gracias a dellos islotes de permanencies perdíes nun océanu de diferencies. Ye verdá que dellos xuegos fueron observaos en bien de países: el cascayu, la peonza, los zancos, los xuegos de pelota, les amarraces, pero la riegla xeneral ye la pergrán variedá de les práutiques llúdiques; lo que manda ye la lludo-diversidá.

¿Universalidá o singularidá? El nuestro enclín ye afitanos nuna posición que plantea la noción d'*etnomotricidá*, ye a dicise, la fuerte venceya qu'axunta los vezos culturales de cada comunidá y les carauterístiques de la so motricidá dominante. Cada cultura afala les formes ludomotores más compatibles coles normes y los valores qu'intenta afitar. Cada xuegu tórnase entós emblemáticu de la so tierra. Pero esti calter llocal pue convivir con asemeyos xenerales. Sedrá precisamente ún de los oxetivos del análisis praxeolóxicu de los xuegos amosar que, tres les irretrucables estremadures d'apariencia, son reconocibles analoxíes de lóxica interna aunies a los grandes principios unitarios y a dalgunos universales. Les formes esteriorios de los xuegos estremense pero reunvien a semeyances fondes d'estructura.

2. Los investigadores planteguen otru problema: ¿Cómo s'esplica que'l mesmu xuegu s'atestiguare en llugares mui alloñaos, dacuando hasta en dos continentes asitiaos ún nes antípodas del otru?

Esta cuestión ye difícil de solucionar. Acordies colo qu'espón Charles Beart «Nunca nun ye posible afitar qu'en dos puntos mui estremaos de la tierra los

homes nun inventaran el mesmu xuegu; o qu'un xuegu que s'atopa mui lloñe de la so fastera d'expansión nun fuere tresportáu ellí».

Esfrónense dos conceiciones.

Dalgunos etnólogos, como Tylor, siguidores del «difusionismu», defenden la idea acordies cola qu'ún o otru xuegu diríen espardiéndose adulces dende un númberu percurtiu de llares, dacuando ún solu. Gracias a los viaxeros, los marineros, los pelegrinos, los soldaos y los comerciantes –los grandes espardedores de los xuegos– éstos van asitiándose nos requexos más escondíos del planeta. Al contrariu, dellos otros autores pretenden que si delles actividaes llúdiques se prautiquen en países alloñaos, ello ye que foron cenciella y llanamente inventaos, o reinventaos, pola xente del país. L'asemeyu d'estos xuegos, atestiguada a pesar del so gran alloñamientu, daría testimoniu de la fonda xuntura de la raza humana que, a despechu de condiciones xeográfiques y sociales mui desemeyaes, ye quien a ufiertar unes tendencias llúdiques comunes.

Hai que decatase de que los historiadores demostraron dafechamente itinerarios de migraciones, dacuando ablucantes, de dellos xuegos. Asina foi como Murray afitó que'l xuegu del axedrez, que salió de la India nel sieglu VI, llogró dar tola vuelta a la Conca Mediterránea, pasando al empar pel Norte y pel Sur, mui en particular pel Irán, con una intervención bien activa de los árabes que s'encegularon con esti xuegu. Sicasí, estes rellumantes siendes llúdiques interculturales nun torguen el pensar que dellos xuegos pudieron crease de mou dixebráu en tierres alloñaes nel tiempu y nel espaciu. Convendría nesti sen a los historiadores y a los etnólogos facer un trabayu percuriáu sofitáu nos archivos y nos datos del trabayu de campu.

3. Otru aspeutu venceyáu a los temas acabante analizar desurde aporfiando: ¿la presencia de los mesmos xuegos en dómines muncho alloñaes ye niciu de la fixedá de los xuegos ?

Acordies con esta opción xugaríase de mou semeyu en tolos tiempos: los xuegos sedríen incamudables y caltendríense asemeyaos a ellos mesmos al traviés del tumultu de los siglos. Los xuegos sedríen realidaes fixaes. ¿Esta supuesta «fixedá» tien fundamentu?

Ye irretrucable que dellos xuegos, incamudables n'apariencia, prautíquense dacuando a siglos de distancia: el tiru al arcu, la peonza, les tabes, les amarraces, el xuegu del chito... Sicasí, ente los miles de xuegos tradicionales conocíos,

son les variances les que más dominen. Cualesquier xuegu ta suxetu a les banciaures del contestu; adáutase a les influencies de la rodiada material y de la social dientro de contino d'un procesu d'aculturación que fai surdir nueves formes de xugar.

La fixedá de los xuegos nun ye de nenguna manera una llei xeneral. Lo que domina ye les más de les veces el camudamientu continuu de les práutiques llúdiques, que da llugar a permunches variantes y que desemboca, por frayamientu, nuna actividá anovada.

Ensin embargo, d'un mou raru, daqué númberu de xuegos, que se destaquen pola so relativa complexidá, imponen la so presencia, aparentemente incamudable, en dómines y países mui alloñaos. Estos xuegos, de dalguna manera *tresculturales*, plantéguenos delles entrugues: mandándose d'un sistema de riegles ellaboráu, ye llamaderoalcontralos en situaciones sociales ya históriques munchu estremaes. Ye'l casu, por exemplu, de xuegos amistosos como'l «burru», «l'osu» o «la pita ciega». Una situación motora como la de «l'osu y el so guardián» ufierta una rede de comunicación complexa, onde s'amiesten la cooperación y la oposición y que supón un camudamientu de roles de contino. Agora bien, un bon garapiellu de documentos conseñen la so presencia en llugares y feches bien estremaes: nos frescos de Pompeya (sieglu I), nun sarcófagu del Vaticanu (sieglu III), nun cuadru de Bruegel (sieglu XIV), nun tapiz de París (sieglu XVIII), nos llibros de xuegu franceses del sieglu XIX y nos inventarios de xuegos de la Tamurt n Iqbaylyen (Cabília) de l'Arxelia d'anguaño.

Estos xuegos tresculturales, qu'apaecen en contestos bien dixebrados, trabayen en favor del caltenimientu humanu, solliñando tendencias irretrucables fondaemente comparties más allá d'estremaciones superficiales.

4. Sopelexaos poles tresformaciones del so propiu contestu social, los xuegos pasen per dellos camudamientos nes sos riegles internes, nel so material, na so rellación col rodiu, na venceya social qu'afiten. Podemos entós, no que se refier a esta cuestión, ¿falar d'«evolución»?

Acordies col exemplu de les ciencias biolóxiques, sentímonos tentaos d'emplegar el términu «evolución», sobroentendiendo con ello qu'un xuegu va enxendrar xuegos nuevos per aciu de pequeños camudamientos o, delles veces, per mutaciones de sópitu. La idea ye la d'una «filiación» que trescalaría la cadena de los sieglos, al mou de la evolución darwiniana que cinca a les especies animales.

D'esta miente ye corriente decatase de que muchos xuegos y deportes modernos son denomaos como los descendientes de xuegos bien vieyos desurdíos munches veces d'una civilización con sonadía. Combayones ansiosos venceyen cada deporte con un ancestru célebre, perteneciente al pasáu d'una tierra ilustre de la Conca Mediterránea: l'antigua Grecia, Roma, Cartago, Exiptu, Persia...

Nesta cata d'heriedos gloriosos, la relixón ye daqué invocaio bien de veces. El mesmu sociólogo Emile Durkheim afita que «Los xuegos paecen nacíos de la relixón» y que «caltuvieron, a lo llargo de munchu tiempu, un calter relixosu». Pa muchos autores los xuegos tienen aniciu en ritos aneyos, onde se caltuvo la forma pero desapareció la significación. Alcordanza de dellos rituales y de xestos del pasáu, reaxustaos a les llandes de les sociedaes modernes, los xuegos tresmitiríense pelos procesos continuos d'una «evolución cultural», a semeyanza de los procesos del evolucionismu darwinianu, persabiendo que se trata d'una selección cultural y non d'una seleición natural.

Ye induldable que'l camín de dellos xuegos pue siguise pel so rastru, más en particular cuando se trata de práutiques socialmente importantes que nos dexaron bien d'amueses del so percorríu. Ye'l casu por exemplu de la «palma al techu», tresformáu na palma curtia qu'empobinó al tenis y onde se puen identificar los sos munchos azares de magar el sieglu XII, teniendo en cuenta la so popularidá y el so llamativu afitamientu nes clases aristocrátiques. Ye tamién posible datar con precisión el nacimientu de deportes relativamente recientes: 1891 pal baloncestu pol puxu de James Naismith y 1895 pal balonvolea col sofitu de William Morgan, ambos los dos en Massachusetts. Los camudamientos socesivos y rellumantes d'estos dos deportes coleutivos puen señalase con permuncha precisión.

Sicasí, l'asimilación de la historia de los xuegos a la evolución biolóxica de les especies ye una ilusión: los xuegos nun se reproducen ente ellos como los faen les especies animales tresmitiendo capital xenético. Son práutiques creaes por comunidaes humanes; tán sometíos a les banciaures de les espeutatives y de les necesidaes sociales y non al heriedu de carauteres tresmitíos xenéticamente. Esta «evolución» pue dase pasu ente pasu per aciu de camudamientos progresivos o al traviés de mutaciones xabaces; ya inclusive alvertiránse dacuando verdaderes vueltes atrás. Too dependerá de les circunstancies sociales y de les decisiones humanes sobrevenies. Les espresiones «d'evolución», «descendientes» o «esllabón perdíu» aplicaos a los xuegos nun son otro que metáfores qu'habrán emplegase siempre col debíu procuru.

5. *¿Cómo caracterizar el destino de los juegos? ¿Desendólquense ensin un propósito predetermináu, van asociéndose de cualesquier manera a lo llargo del desarrollu históricu de les distintes cultures?*

La conceición dominante, y siempre d'actualidá, acueye la forma del «evolucionismu cultural»; esti camientu que los juegos asociéndose y van ganando bayura dulces a lo llargo de los siglos, inscribiéndose d'esta miente sobro un curva de progresu. Esta conceición defende la idea acordies cola que s'impondría una «escala de juegos» a semeyu de la «escala de seres» de l'antigua filosofía, la nombrada *scala natura* d'Aristóteles. En resumies cuentos, daríase un triple paralelismu ente, d'una parte, «la escala de los seres» que se desendolcaría dende les especies inferiores hacia les especies superiores (de pexes hacia mamíferos); d'otra, «la escala de les cultures», que s'espardiría dende les sociedaes denomades primitives hacia les sociedaes civilizaes; y, a lo cabero, «la escala de los juegos», que se tresformaría dende los toscos juegos tradicionales venceyaos a les sociedaes tribales hasta los juegos perellaboraos y superiores de les sociedaes occidentales con altes teunoloxíes. El sicólogu americanu Stanley Hall nun dulda n'amestar una cuarta escala, anticipando que los juegos prauticaos socesivamente polos neños y les neñes a lo llargo de la so medría reproducen les estayes peles que pasen les destremaes cultures nel caminar de los siglos. La ontoxénesis, escribe, reproduz la filoxénesis.

Ye esta teoría implícita la qu'alcontramos güei na base de les conceiciones de los juegos y los deportes de la mayor parte de los sistemas educativos nel mundu, más en particular na Conca Mediterránea: Francia, Italia, España, Marruecos, Tunicia... ¡Nun paez que se tengan alvertío bien toles implicaciones soxacentes, francamente superaes!

Esta conceición xerárquica de los juegos que s'enconta nuna visión xerárquica de les cultures nun ufierta sofitancia nenguna. Nun paez de recibu afitar que delles cultures son superiores a otres y que los juegos de los países industrializaos representen un progresu en rellación a los de los demás países. Y ye precisamente esto lo que se conseña nos documentos d'instrucciones oficiales, en Francia por poner un casu, que presenten los juegos tradicionales como «xueguiquinos» inferiores, «pre-deportivos», camentaos como «preparatorios» en rellación a los deportes coleutivos que, solo ellos, detentaríen l'éxitu de la llexitimidá cultural.

Afirmar que'l destín de los juegos atopa'l so cume nos juegos de la Europa Occidental, más en particular na vitrina de los Xuegos Olímpicos, paez talmente una propuesta ideolóxica que nun s'arroya a nengún sofitu científicu seriou.

6. *¿Ye llexítimo considerar que s'impongan los xuegos camentaos «puros», dexando esnalar alredu d'ellos, como satélites más o menos averaos, les «variantes» daqué disitintes ya imperfeutes?*

Esti paecer ta muncho espardíu. Hai bien d'autores enfotaos n'amosar qu'esti o aquel xuegu nun conoz la so plenitú o la so pureza más que nesta o aquella rexón, nuna o n'otra dómina, vencyáu a tal o cual sistema de riegles. ¡Pero nun hai nengún xuegu «puru», lo mesmo que tampoco nun hai una cultura «pura»! Les práutiques llúdiques tán más o menos bien adautaes al so contestu particular de realización y vense influyíes de mou distintu polos mecanismos d'aculturación y contra-aculturación. Perfeutamente afechos a una rodiada social, dellos xuegos desanícense de sópitu cuando la situación camuda y l'equilibriu que se supunxo como ideal desaparece en porgüeyu d'otru que va imponiéndose despacino. La supuesta «pureza» nun ye más que l'anuncia d'una conceición etnocéntrica.

Pela cueta, paez vidable considerar «families» de xuegos, «dominios d'aición ludomotora» que se carautericen por rasgos de lóxica interna que definen sistemas llúdicos averaos (o alloñaos) unos d'otros. L'enquiz taría en definir les proximidaes llúdiques xuegu a xuegu, sofitándose nos sistemas de rasgos pertinentes acordies cola lóxica motora d'estes actividaes. Ello supón un análisis fonderu de la lóxica interna de les situaciones, que nos dexaría entós calcular les distancias ente xuegos, persabiendo que dalgunes distancias son compatibles cola semeyanza llúdica aceutable ente variantes. Inténtase mesmamente definir un verdaderu *parentescu llúdicu* más qu'una filiación llinial (a comuña con dellos principios de la cladística preconizada por Willi Henning en Paleontoloxía). Y en dellos casos, esti parentescu actualizáu fadría vidable la reconocencia de variantes eventuales.

7. *Dizse dacuando que l'estudiu oxetivu de los xuegos y la so modelización rigurosa nun dexaría decatase de la esperiencia de los xugadores y el fondu significáu suxetivu qu'ellos pauten nos sos comportamientos llúdicos. ¿Y qué?*

Nada nun paez más enquivocao qu'esta clas de propuestes. Tolo contrario, ye la conocencia del encuadre llúdicu, de les llendes y les fontes del xuegu lo que nos dexa apreciar meyor los comportamientos y les emociones de los que lu prautiquen. Un xuegu ufierta un campu de posibilidaes que ye fundamental perconocer pa pescanciar l'algame de les aiciones de los participantes.

Camentemos les práutiques llúdiques más sensibles nel planu de la suxetividá, de les representaciones y de los fenómenos inconscientes; por exemplu'l xuegu del esconderite y el de la pitaciega. El xuegu de la pitaciega, nel qu'un xugador colos güeyos tapaos tien qu'intentar descubrir y nomar a los sos compañeros, quietos nel sitiú, ye perbién conocíu sobre manera en tola contorna mediterránea; en Grecia, onde los antiguos lu denomaben «mosca de bronce»; o n'Italia, onde lu llamaron la «mosca ciega». La conocencia formal de rellaciones ambivalentes qu'axunten a los xugadores y la formalización de los camudamientos de roles déxennos comprender munchu meyor les reaciones emotives de los participantes.

Nel cursu del xuegu de la pitaciega, el xugador colos güeyos tapaos tien que facer frente al afoguín de la escuridá, al mieu a lo prieto y a la coruxía del abandonu. Equí, el xuegu fai nacer la pantasma. El xugador ciegü deprende a dominar la so llercia polo escuro y pol aislamientu; decátase de que pue cuntar colos otros, que nun lu escaecen; al reconocer, una y bones, a un collaciú, vuelve a ver y, camudando de rol, convertiráse él a la so vez nun collaciú/adversariu que disfrutará d'esta ambivalencia cómpliz.

UN PUNTU DE VISTA P'AUNIR

A lo cabero d'esti repasu xeneral, decatámonos de que plantegamos munches entruques pa les que dacuando nun ufrimos más qu'entamos de rempuetes. A lo llargo del recorriú permitímonos volver a repasar delles teoríes y afirmaciones que nos paecen de pocu xacíu. Pero, pela nuestra parte, ¿nun cayéremos nel riesgu d'oponer a les ideoloxíes en boga otra ideoloxía que sedrá tamién dafechu retrucable y engañosa?

Namái un camín paez llibrase de les tomes de posición enforma azarientes: el que consiste n'afitar con procuru l'inventariu de los xuegos y de los fechos del terrén, tratándolos llueu acordies con una metodoloxía que defina nidiamente'l so oxetivu y les sos llendes y que controle con cuidáu les sos interpretaciones. Pa estudiar los xuegos tradicionales como talos de xuru que sedrá bien amañoso sofítase nes ufiertes de la Bioloxía, de la Sicoloxía, de la Historia y de la Etnoloxía, pero lo primero de too sedrá afitar una exa central y orixinal d'investigación. Esi nuedu duru que carauteriza los xuegos físicos tradicionales ye la puesta en xuegu corporal; esti oxetu focal ye l'aición motora. Tamién nos abulta funda-

mental escoger como exa central la ciencia de l'aición motora o *praxeoloxía motora* pa encaminar un análisis específicu de los xuegos tradicionales.

Les ufiertes indispensables de les ciencias biolóxiques y de les ciencias sociales habrán ser convocaes de contino, pero sobre manera baxo l'ángulu de la pertinencia de la praxis, de la pertinencia de l'aición. Cada xuegu habrá ser analizáu y modelizáu acordies colos sos rasgos de lóxica interna. Esaminaránse les rellaciones de los xugadores col espaciu, colos oxetos, col tiempu, colos otros participantes. Venceyarase con cada xuegu deportivu una verdadera *tarxeta d'identidá práutica* que dará'l preste a toles comparaciones y toles interpretaciones necesaries. Identificaránse les estructures ludomotores operatives, amosaránse los *universales* de los xuegos deportivos. Sedría deseable identificar los rasgos distintivos de cada xuegu y asitialu dientro de la so rodiada cultural. Tamién s'incitará a confrontar los destremaos xuegos y podrá facese mesmamente comparanza de les cultures llúdiques.

D'esta miente, el doctor Ezzeddine Bouzid pudo comparar, de mou destacable, los xuegos tuncinos reproducíos nos mosaicos de la dómina romana colos xuegos tradicionales actuales de les Islles Kerkennah¹; igualmente, el doctor Ali Alloumi llogró dafechu comparar los patrimonios llúdicos de delles rexones tradicionales de Tunicia y amosar qu'estes micro-cultures taben mui averaes unes a otres (recordando'l calter d'encruz de l'antigua Cartago). D'esta manera, el doctor Pere Lavega fexo un análisis cimero de los xuegos tradicionales de la viviega Cataluña. Los trabayos empobinaos por un bultable númberu d'investigadores amosaron enforma la bayura del enfoque praxeolóxicu. Radiografiáronse con provechu enforma los xuegos de permunches cultures, n'apariencia mucho desemeyaes: los xuegos vascos, catalanes, picardos, tuncinos, arxelinos, malgaxes, senegaleses, malianos, congolese, coreanos y hasta los Xuegos Olímpicos, ente dellos otros. El sistema praxeolóxicu actual pudo d'esta miente plantegase la orixinalidá d'estes destremaes cultures llúdiques.

Podría creyese que la busca mundial d'una actitú tolerante y pacífica conduz a adoptar los mesmos xuegos por tol mundu. Esto nun ye seguro: les cultures tienen necesidá d'afitar la so identidá, ye a dicise, la so diferencia. Algamar la conocencia d'una cultura per aciu de la práutica de los sos xuegos orixinales supón una de les meyores maneres de vencer la *foraneidá* y el mieu a la so estima. Paez mucho recomendable caltener la identidá llúdica de cada cultura faciéndola vivir y almitir la singularidá de los xuegos de les otres comunidaes. L'análisis praxeolóxicu desanubrió los principios unitarios de la motricidá llú-

dica y de los sos universales. El pautu ente cultures resurde equí: esmigayando la lludo-diversidá, afitase la unidá fonda y universal de la puesta en xuegu cultural de l'aición lludo-diversidá motora.

BIBLIOGRAFÍA

- BEART, C. (1967): «Histoire des jeux dans «Jeux et sports»», n'Encyclopédie de la Pléiade. Paris, Gallimard: 181-286.
- BOUZID, E. (2000): *Etude des jeux sportifs d'adultes et d'enfants de deux périodes de l'histoire tunisienne : la période romaine et l'époque actuelle* – Thèse – Faculté des Sciences Humaines et Sociales-Sorbonne – Paris Descartes.
- DURKHEIM, E. (2005 [1895]): *Les formes élémentaires de la vie religieuse*. Paris, PUF Quadrige.
- ELLOUMI, A. (2000): *Analyse socioculturelle des jeux sportifs traditionnels tunisiens*. Paris, Descartes. [Tesis. Faculté de Ciencias Humanes y Sociales. Universidad de la Sorbonne].
- FOURNIER, E. (1889): *Histoire des jouets et des jeux d'enfants*. Paris, DENTU Editeur.
- LAVEGA P. (2006): «La situación de los juegos y deportes tradicionales en Cataluña», en *Juegos tradicionales y Sociedad en Europa*. Pere Lavega (ed.). Barcelona: 113-131.
- LEVI, P. (1992): *Le métier des autres. Notes pour une redéfinition de la culture*. Paris, Gallimard.
- MAUSS, M. (1966 [1936]): «Les techniques du corps», en *Sociologie et anthropologie*. Paris, PUF: 365-386.
- PARLEBAS, P. (1999) : *Jeux, sports et sociétés. Lexique de praxéologie motrice*. Paris, INSEP Publications.
- (2003): «Le destin des jeux : héritage et filiation», en *Socio-anthropologie. Revue interdisciplinaire de sciences sociales* 13: 9-25.
- (2005): «El joc, emblema d'una cultura», en *Tradicionari. Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya. Enciclopèdia Catalana*: 13-20.